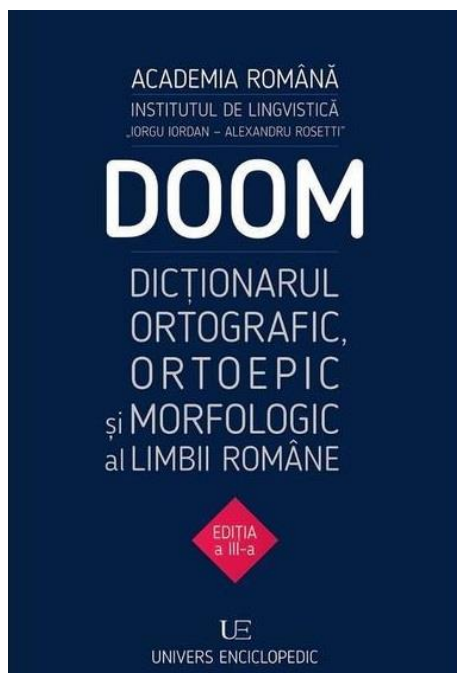

Ioana Vintilă-Rădulescu (coord.), *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2021, 1152 p. (Floriana-Diana Pirlogea Naghibaur)

Publicată sub egida Institutului de lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti” al Academiei române, ediția a III-a a *Dicționarului ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române* (DOOM³), integral revizuită și adăugită, se adresează tuturor celor care doresc să cunoască normele actualizate ale limbii române. După 16 ani de la a doua ediție, autoarele dicționarului, sub coordonarea Ioanei Vintilă-Rădulescu, aduc în prim-plan atât articole noi, cât și modificări normative punctuale, foarte necesare într-o societate care evoluează permanent, nu izolat, ci în context mondial.

În primul rând, alături de cele peste 64.000 de cuvinte preluate din ediția anterioară, DOOM³ cuprinde peste 3.600

de articole noi, marcate prin semnul +. Acestea reprezintă: **abrevieri devenite cuvinte:** +ARN, +CIA, +UTC, +CAS, +CASS, +CFR, +CIM, +DSP, +FBI, +HBO, +HG, +IBAN, +ID, +KGB, +pdf, +pH, +PET, +PIN, +RMN, +SARS, +UPU; **locuțiuni adjectivale:** +ce fel de, +cu cinste, +capital (per ~), figurat (la ~), +mijloc (de ~), +prisos (de ~); **adverbiale:** +aceea (după ~), +adică (la o ~), +brânci (pe ~), +capital (per ~), +capete (pe ~), +cine știe cât, +cine știe cum, +cine știe (de / până / pe) când / unde, +șleau (pe ~), +chip (în niciun ~), +figurat (la ~), +părțile (din / în toate ~), +siguranță (cu ~); **pronominale:** +cine știe ce / cine, +fiecare cu fiecare, +fiecare în parte, +Înaltpreasfinția Ta / Sa / Voastră, +Înaștpreasfințiile Lor, +Înaștpreasfințiile Vostre; **conjunționale:** +abia ce, +astfel că, +cum că, +fără să, +parcă (de ~), +timp (cât ~), +timp de (în ~); **prepoziționale:** +stânga (în / la ~), +preajma (din / în / prin ~), +decurs (în ~ de), +placul (pe ~), +vederea (în ~); **interjecționale:** +ei bine, +mamă-mamă, +naiba (la ~); **nume proprii:** +Alzheimer +Colt, +Coulomb, +Himera, +Mach, +Maxwell, +Ohm, +Pheonix, +Rimmel, +Skadenberg, +Stentor, +Tweed; +Watt, +Weber, +Xerox, +Zair; **membri ai unor (mini)serii:** +Rac (zodie), +Racul (constelație), +Scorpion (zodie), +Scorpionul (constelație), +Capricorn (zodie), +Leu (zodie), +Pești (zodie), +Văcarul

(constelație); **omonime:** +*marker*² (genă), +*scăpăta* (a ~) (a apune), +*briliant*¹ (strălucitor), +*scotch*² (tip de whisky), +*accelerat*¹ (adj.), +*accelerat*² (adv.), +*acut*² (adv.) +*ajunge*¹ (a ~) (a fi suficient), +*ajunge*³ (a se ~) (a parveni), +*castaniu*² (s.n.), +*coafor*² (local), +*delfin*² (stil de înot), +*diplomat*² (prăjitură, tort), +*inanimat*² (s.n.), +*încolți*¹ (a ~) (a germina), +*limitator*¹ (adj.), +*mărgărit*² (perlă), +*multiplex*² (transmitere simultană), +*nefritic*² (medicament), +*operator*¹ (destinat operațiilor), +*pică*¹ (lance; unealtă), +*sigur*² (adv.), +*testimonial*² (s.n.); **paronime:** +*hiatus* – *hiat*, +*San-Marina* – +*San Marino*, +*sambă* – +*sambo*, +*stick* – *sticks*; **neologisme incluse în anumite terminologii:** +*abord*, +*comorbiditate*, +*digitaliza* (a ~), +*informatiza* (a ~), +*digitaliza*, +*imunodepresiv*, +*imonodepresie*, +*imunodeprimat*, +*imunogen*, +*parodontal*, +*periocular*, +*postvaccinal*, +*pneumoftiziologie*, +*postpandemie*, +*recontamina* (a ~), +*rezoluțiune*, +*viremie*; **cuvinte străine:** +*fake news*, +*take away*, +*jam session*, +*next*, +*next wave*, +*Art Déco*, +*Art Noiveau*, +*breaking news*, +*booking*, +*blog*, +*blogger*, +*blogging*, +*blush*, +*boarding pass*, +*blockbuster*, +*bitcoin*, +*Black Friday*, +*cash and carry*, +*cashflow*, +*scanner*, +*screening*, +*checklist*, +*check in*, +*device*, + *downloada* (a ~), +*e-learning*, +*emoticon*, +*Facebook*, +*fashion*, +*fend shui*, +*gamer*, +*gazpacho* , +*glossy*, +*high-class*, +*internship*, +*iPhone*, +*joystick*, +*kickboxing*, +*lasagna*, +*leadership*, +*masterclass*, +*network*, +*open space*, +*paella*, +*parenting*, +*password*, +*recycle bin*, +*ricotta*, +*slow-fox*, +*to do list*, +*shake*, +*shutdown*, +*smartphone*, +*snooker*, +*snow-bording*, +*tsunami*, +*voucher*; **verbe cu valoare reflexivă sau / și impersonală:** +*înnopta*² (a se ~) „a se face noapte”, +*comporta* (a se ~) „a se purta”, +*ciorchine* (a se strânge / sta ~), +*revărsa*² „a împrăștia”, +*hodorogi* (a se ~) „a se șubrezi”, +*împuia* (a se ~) „a se înmulți”, +*jenă*² (a se ~) „a se rușina”, +*juca*² (a se ~) „a se distra”, +*mira*² (a se ~) „a fi surprins”, +*obraznici*² (a se ~) „a deveni obraznic”, +*opinti* (a se ~) „a se forța”, +*prinde*² (a se ~) „a se coagula; a se lipi”; **substantive feminine:** +*dramaturgă*, +*dulgheriță*, +*eurodeputată* (+*eurodeputat*), +*fotojurnalistă* (+*fotojurnalist*), +*impresară*, +*vicerectoră* +*gazetăriță* (fam.), +*jandarmeriță* (fam.), +*rockeriță* (fam.); **elemente populare, regionale și familiare:** +*făloșenie*, +*găta* (a ~), +*dus și întors* (cu ~), +*habarnist*, +*cinste* (pe ~), +*brizbriz*, +*brici*, +*bozgor*, +*bloggeriță*, +*ciorditor*, +*micro* (cartier), +*na-na* (a da ~), +*prinde*³ (a se ~) = *a-și da seama*, +*și mai și*, +*tăblărie*, +*tânjeală*, +*țăcănit*, +*zâbrci* (a o ~).

În al doilea rând, modificările normative, marcate prin semnul !, au la bază uzul și vizează, în special, tratamentul variantelor, fie prin reducere, fie prin adăugare de forme, dar și modificări ale unor norme ortografice sau / și ortoepice.

Este recomandată utilizarea unei singure variante **accentuale:** !*acatișt*, !*anost*, !*axilă*, !*colaps*, !*chivot*, !*dihor*, !*halteră*, !*întim*, !*penurie*, !*vector*; **de formă:** !*apocalipsă*, !*acuși*, !*acumbent*, !*binecredincios*, !*bolrou* (vestă), !*bulgăre*,

!cemento (a ~), !cioarec, !găurică, !ghimbir, !mănăstire, !percheziție, !sarsana, !tăieței; **flexionare:** !analog – analoagă, !gălușcă – g.-d. art. găluștii – pl. găluști, !îmbrăcăminte – g.-d. art. îmbrăcăminții, pl. îmbrăcăminți, !butiric – pl. butirici, butirică – pl. butirice, !coagulant – pl. coagulante, !hamac – pl. hamace; **grafice:** !NATO, !ORL; **lexico-gramaticale:** !nimic¹, !floricică, !cărțică, !legăturică – g.-d. art. legăturilei – pl. legăturile, !sprintenică, tinerică, !lighean – pl. ligheane; !bocăni (a ~) – (să) bocăni!, !rășchira (a ~) – (să) rășchir, !ciocăni (a ~) – (să) ciocănesc, !înveșmânta (a ~) – (să) înveșmântez. În ceea ce privește neologismele, s-a optat pentru forma în curs de adaptare: !pumă, !(anti)halou, !chimonou, !delcou, iar pentru termenii medicali terminați, la singular, în -om, au fost păstrate, la plural, doar formele în -oame: !mielom – pl. mieloame, !dermatom – dermatoame (p. 14).

În cazul unor cuvinte-titlu sunt adăugate variante **de formă** !greier / greiere, !filologă / filoloagă, !adendă / addenda, !mass-media / mass-mediē, !salsa / salsă, !disertație / dizertație, !disident / dizident, !teozofie / teosofie, !filozof / filosof; **flexionare:** !biacid – pl. biacizi, biacidă – pl. biacide, !bisect (an ~) – pl. bisecți, bisectă (secundă ~) – bisecte, !reactor – reactoare / reactori, !suport¹ – suporturi / suportți, !exceda (a ~) – (să) exced / (să) excedez, !birui – (să) birui / (să) biruiesc, !bombăni (a ~) – (să) bombăni / (să) bombănesc, !răzui (a ~) – (să) răzui / (să) răzuiesc.

Modificările unor norme ortografice sau / și ortoepice au în vedere atașarea fără cratimă a articolului -(u)l și a desinenței de plural -uri și la împrumuturile terminate în -y, pronunțat ca un -i: bodyul – bobyuri; grafia lexemului !carismă (charismă în DOOM²); pronunțarea cu diftong și despărțirea adjectivelor neologice terminate în -uu de tipul ambiduu, a adverbului !încontinuu și a substantivului neutru !reziduu, alături de variantele cu hiat, fiind preferată prima variantă: !am-bi-guu / am-bi-gu-u, !con-ti-nuu / con-ti-nu-u, !per-pe-tuu / per-pe-tu-u, !în-con-ti-nuu / în-con-ti-nu-u, !re-zi-duu / re-zi-du-u; scrierea cu literă mică a pronumelor de politețe de tipul +domnia-sa, în opoziție cu locuțiunile pronomiale de tipul !Domnia Sa: +domnia-ei, +domnia-lui, +domnia-ta, +domnia-voastră, +domniile-lor, +domniile-voastre; scrierea cu literă mare a componentelor substantivelor proprii compuse: !Război Mondial (Primul / Al doilea ~); scrierea legată a unor compuse ale căror elemente și-au pierdut independența semantică: !binevenit (oportun, agreeat), !întrucâtva (într-o oarecare măsură) (p. 16).

Toate normele cuprinse în *Dicționarul ortografie, ortoepic și morfologic al limbii române* trebuie cunoscute și respectate de către toți vorbitorii, deoarece exprimarea corectă și îngrijită este, de fapt, cartea noastră de vizită, ca individ și ca societate.